

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Koko valtionhallinto

Yleiset huomiot esityksestä

Kannatamme avoimuusrekisterille mahdollisimman laajaa soveltamisalaa. Mietinnössä lähinnä sitä oleva ehdotus on rekisterin soveltamisalan määrittäminen koko valtionhallintoon. Tutkivan journalismin yhdistys kannattaa rekisterin laajentamista tästä kuitenkin myös alueelliselle (hyvinvointialueet) ja kunnalliselle tasolle.

Tutkivan journalismin yhdistys on huolissaan siitä, ettei kahdesti vuodessa päivitettävä lobbausrekisteri tuota riittävän ajankohtaista tilannekuvaa siitä, kun lobbaus koskee ajankohtaisia, lyhyenkin aikavälin asioita. Tietoja tapahtuneesta lobbauksesta joutuisi odottamaan pahimmillaan pitkään. Ensisijaisesti tässä auttaa ilmoitussyklin tihentäminen. Jos tähän ei ryhdytä, tulee mahdollistaa lobbaajalle tietojen vapaaehtoinen päivittäminen, jossa lobbaaja voi itse ilmoittaa tietoja lobbauksesta laissa määrättyä tiheämmin.

On tärkeää, että tietojen antamisessa lobbauksen kohteet, ajankohdat, teemat, menetelmät ja edustettu taho käyvät ilmi riittävällä tarkkuudella. Ympäryöreit, epäselvät tai liian yleisellä tasolla olevat vastaukset vievät rekisteriltä sen mielekkyyden. Yhdistys on tästä huolissaan, koska mietinnön mukaan "toimintaa raportoidaan kokoavasti ja yleisellä tasolla, eikä yksittäisten yhteydenottojen tai neuvontakertojen tasolla" kuten tapaamispäiväkirjoissa tehtäisiin.

Vuosittainen lobbauksen taloudellisen resursoinnin ilmoitus on tärkeä apuväline lobbauksen volyymin ja mittakaavan hahmottamisessa. Se auttaa myös jossain määrin erottamaan voimakkaimmat toimijat pienemmistä.

Huoli syntyy myös siitä, että tunnistavatko lobbaajat itse sitä, jos heidän vaikuttamistoiminnastaan tulee suunnitelmallista ja pitkäjänteistä. Jääkö osa vaikuttamisesta kirjaamatta, jos tahot eivät tunnista toimintansa luonnetta? Entä miten heidät saadaan mukaan rekisteriin? Onko viranomaisella jokin menettely tai tiedonsaantikanava, jolla tunnistavat lobbarin, joka ei ole tehnyt itsestään ilmoitusta rekisteriin? Mikä on kannustin rekisteriin liittymiseksi?

Ylipäänsä suunnitelmallisuuden ja pitkäjänteisyyden vaatimus aiheuttaa riskejä rekisterin toimivuudelle: Jos jokin yritys huomaa yksittäisen sen toiminnan kannalta tärkeän paikan vaikuttaa ja panostaa siihen kuukauden, onko toiminta pitkäjänteistä ja tulisi rekisteröidä? Entä jos toiminta jatkuu neljännesvuoden tai puoli vuotta? Säännökohtaisissa perusteluissa avataan näitä kiitettävästi, toivottavasti nämä selvennykset saadaan myös riittävän selkeästi myös lobbaajien tietoon.

Tietojen saatavuuden turvaaminen on tärkeää. Julkisen avoimuusrekisterin lisäksi olisi tärkeää, että tiedot voisi saada myös koneluettavassa muodossa erilaista analyysiä varten, tarvittaessa koko tietokannan laajuudelta. 10 vuoden säilytysajan jälkeen tapahtuvassa arkistoinnissa tulisi huomioida tutkimuskäytön lisäksi journalistinen tarkoitus ja mahdollistaa vastaava koneluettava tietojen saanti.

Avoimuusrekisterin neuvottelukunnassa tulee olla valvottavien edustajien lisäksi myös yhteiskunnan ja päätöksenteon avoimuutta edistävät järjestöt sekä journalistit, joiden työhön vaikuttaa merkittävästi se, kuinka hyvin avoimuusrekisteri toimii.

Yhdistys yhtyy mietinnössä esitettyihin jatkokehitystarpeisiin siltä osin, että avoimuusrekisteri tulee mahdollisimman nopeasti laajentaa myös kunnalliselle ja alueelliselle tasolle, koska näillä yhteiskunnan tasoilla intressit lobbaukselle ovat merkittävät. Näillä suomalaisen yhteiskunnan tasoilla on huomattavasti lobbausta ja niissä ratkaistaan paikallisten asukkaiden kannalta hyvin merkittäviä asioita, joihin liittyvästä vaikuttamisesta pitää olla saatavissa tietoa.

Yhdistys myös kannattaa sitä, että viranomaisten nykyisiä sidosryhmäyhteistyön dokumentointikäytäntöjä tulee pyrkiä tarkentamaan ja systematisoimaan muun muassa virallisten kuulemisten osalta. Järjestelmällisempi dokumentointi mahdollistaisi sen, että tulevaisuudessa myös eri tahojen toiminnasta myös virallisten kuulemisten osalta saisi parempaa tietoa.

Yhdistys kiittää mietinnössä esille tuotua suunnitelmaa siitä, että jatkossa työryhmäjäsenyyksiin ja kuulemisiin liittyvät tiedot olisivat avoimuusrekisterin yhteydessä tutustuttavissa. Tämä vaatii toimenpidetarpeissa esitettyä viranomaisten toiminnan yhdenmukaistamista ja tietojen saatavuuden parantamista. Jatkossa avoimuusrekisterissä lobbaajan toimintaan tutustuva kansalainen voisi ehkäpä suoraan rekisterissä tutustua myös siihen, miten kyseinen lobbaaja on vaikuttanut virallisissa kuulemisissa tai lausunnoissa saman aihepiirin hankkeisiin. Kannatamme myös eri tahojen vapaaehtoiset tapaamispäiväkirjojen tuomista avoimuusrekisteri.fi-sivuston yhteyteen. Tiedon keskittäminen helposti saataville yhteen paikkaan on erittäin kannustettava kehityssuunta.

Eklund Ville
Tutkivan journalismin yhdistys ry